

Vocht op maat bij de individuele Intensive Care patiënt

Marissa Boes, Circulation Practitioner i.o.
Afdeling Intensive Care, Antonius Ziekenhuis Sneek

Medisch begeleider: Lotte Reidinga–Saenen
Afdelingsmanager: Rianne Bekkema
30 oktober 2019

Inhoud

- Introductie
- Inleiding
- Aanleiding

- Onderzoek
- Discussie
- Aanbevelingen

- Conclusie
- Rol van de Circulation Practitioner
- Literatuurlijst

Antonius Ziekenhuis Sneek

Algemeen perifeer ziekenhuis, 300 bedden

Bedient de regio Zuidwest Friesland

Intensive Care

Basis IC, 6 bedden

	2017	2018
Opnames	317	365
Aantal ligdagen	1232	1376
Sepsis patiënten	31	32

Intensive Care: *formatie*

- 1 unithoofd
- 1 teammanager
- 4 intensivisten
- 30 IC- verpleegkundigen
- 2 practitioners:
1 Ventilation Practitioner
1 Renal Practitioner

IC- TEAM

Principles of fluid management and stewardship in septic shock: it is time to consider the four D's and the four phases of fluid therapy

Manu L. N. G. Malbrain^{1,2}, Niels Van Regenmortel³, Bernd Saugel⁴, Brecht De Tavernier³, Pieter-Jan Van C. Olivier Joannes-Boyau⁵, Jean-Louis Teboul⁶, Todd W. Rice⁷, Monty Mythen⁸ and Xavier Monnet⁶

SEVEN-DAY PROFILE PUBLICATION

Fluid challenges in intensive care: the FENICE study

A global inception cohort study

SYSTEMATIC REVIEW

Conservative fluid management or deresuscitation for patients with sepsis or acute respiratory distress syndrome following the resuscitation phase of critical illness: a systematic review and meta-analysis

Jonathan A. Silversides^{1,2}, Emmet Major², Andrew J. Ferguson³, Emma E. Mann², Daniel F. McAuley^{1,4}, John C. Marshall^{5,6}, Bronagh Blackwood¹ and Eddy Fan⁵

© 2016 Springer Verlag Berlin Heidelberg and ESCM

The downside of aggressive volume administration in critically ill patients—"aggressive" may lead to "excessive"

Kenichiro Morisawa^a, Shigeki Fujitani and Yasuhiko Taira

Fluid management in the critically ill

Jean-Louis Vincent¹

Review Article on Cardiopulmonary Interactions

Prediction of fluid responsiveness in ventilated patients

Mathieu Jozwiak^{1,2}, Xavier Monnet^{1,2}, Jean-Louis Teboul^{1,2}

WHAT'S NEW IN ICM

Liberal versus restrictive fluid therapy in critically ill patients

Jonathan A. Silversides^{1,2}, Anders Perner³ and Manu L. N. G. Malbrain^{4,5*}

Fluid overload, de-resuscitation, and outcomes in critically ill or injured patients: a systematic review with suggestions for clinical practice

Manu L.N.G. Malbrain¹, Paul E. Marik², Ine Witters¹, Colin Cordemans¹, Andrew W. Kirkpatrick³, Derek J. Roberts^{3,4}, Niels Van Regenmortel¹

Effect of fluid balance control in critically ill patients: Design of the stepped wedge trial POINCARE-2

Nelly Agrinier^{a,b,*}, Alexandra Monnier^c, Laurent Argaud^d, Michel Bemer^e, Jean-Marc Virion^g, Camille Alleyrat^a, Claire Charpentier^f, Laurent Ziegler^g, Guillaume Louis^h, Cédric Bruelⁱ, Matthieu Jammé^j, Jean-Pierre Quenot^k, Julio Badier^l, Francis Schneider^m, Pierre-Edouard Bollaertⁿ

Inleiding

- Vochttoediening op de IC
- Surviving Sepsis Campaign
- Slechts 50% is fluid responsive

Monnet et al., 2016. *Intensive Care Medicine*, 42:12, 1935–1947.

Rhodes et al., 2016. *Intensive Care Medicine*, 43:3, 304-377.

Vincent., 2017. *Critical Care Medicine*, 45(3), 386–394.

Inleiding

Teveel vocht is nadelig!

- Meer respiratoir falen
- Langere beademingsduur
- Verhoogd mortaliteit

Positieve vochtbalans na 72 uur geassocieerd met een verhoogde mortaliteit bij sepsis

Sakr et al., 2017, *Critical Care Medicine*, 45(3), 386–394.

Silversides et al., 2016, *Intensive Care Medicine*, 43:2, 155–170.

Neyra et al., 2016, *Critical Care Medicine*, 44(10), 1891–1900.

ROSE model

Resuscitatie, Optimalisatie, Stabilisatie, Evacuatie

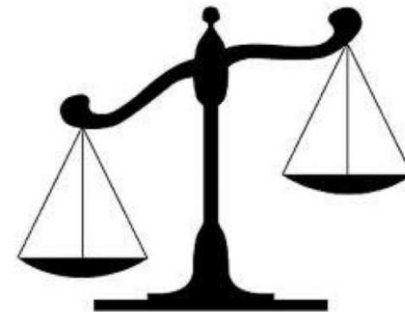
Malbrain et al., 2014, *Anaesthesiology Intensive Ther*, 46:361–380.

Vincent., 2017, *Critical Care Medicine*, 45(3), 386–394.

Silversides et al., 2019, *Intensive Care Medicine*.

Aanleiding: *Praktijk*

- Positieve vochtbalansen van > 10 liter
- Toediening afhankelijk van IC- verpleegkundige en intensivist
- Regelmatig vocht toegediend op basis van één parameter
- Fluid responsiveness wordt zelden bepaald
- Vochtbalans wordt niet elke dienst geëvalueerd
- Toediening van vocht wordt vaak voortgezet zonder een goede afweging

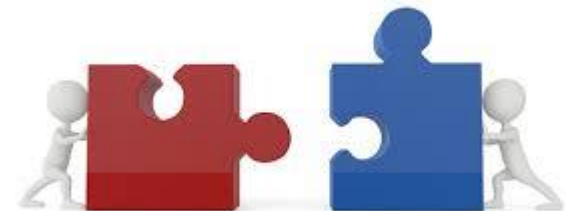
Probleemstelling

Geen eenduidig vochtbeleid en afhankelijk van de individuele perceptie van IC-verpleegkundige en intensivist
Niet toegepast op basis van eenduidige richtlijnen

Bereiken van de gewenste situatie

- Implementatie vochtprotocol
- Scholing
- Bedside teaching

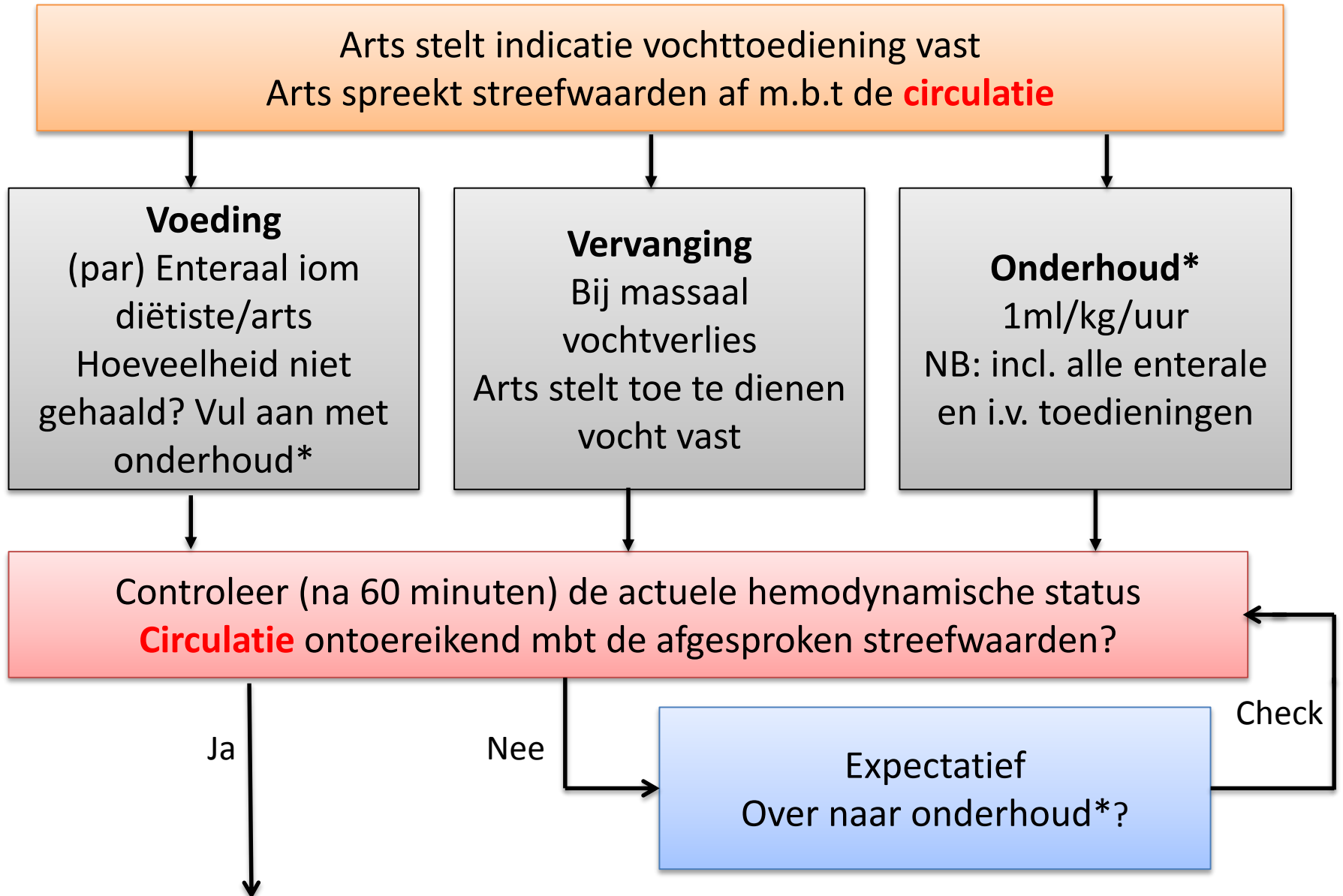

De praktijk

- Vochtprotocol opgesteld en aanwezig op elke patiëntenkamer
- Werkwijze uitgelegd via een presentatie en bedside
- Na één maand e-mail met reminder
- 'Dedicated' team samengesteld

Protocol vochttoediening non-sepsis

Vochtbolus volgens afspraak
Dien 250-500 ml vocht toe in 15-30 min.
Evalueer het effect op de **circulatie**

Circulatie ontoereikend mbt de
afgesproken streefwaarden?

Nee

Expectatief
Over naar
Onderhoud?
1ml/kg/uur

Ja

Overleg arts over
vervolgstappen

Individuele therapie:

- Dagelijks wegen
- Spreek dagelijks streefbalans af
- Evalueer de vochtbalans elke dienst (en rapporteer)

Circulatie ontoereikend?

- Tachycardie > 100 bpm
- MAP < 65 mmHg
- ScvO₂ < 70%
- Diurese < 0.5 ml/kg/uur
- Lactaat > 2.0 mmol/L
- Capillaire refill > 2 sec.
- Mottling score > 2

Protocol vochttoediening sepsis/septische shock

- Start z.s.m. met het toedienen van kristalloïden (30ml/kg) bij hypotensie of lactaat > 4 mmol/L
- MAP ≤ 65 mmHg ondanks vloeistofresuscitatie?
- Overleg over start vasopressie

Individuele therapie:

- Dagelijks wegen
- Spreek dagelijks streefbalans af
- Evalueer de vochtbalans elke dienst (en rapporteer)

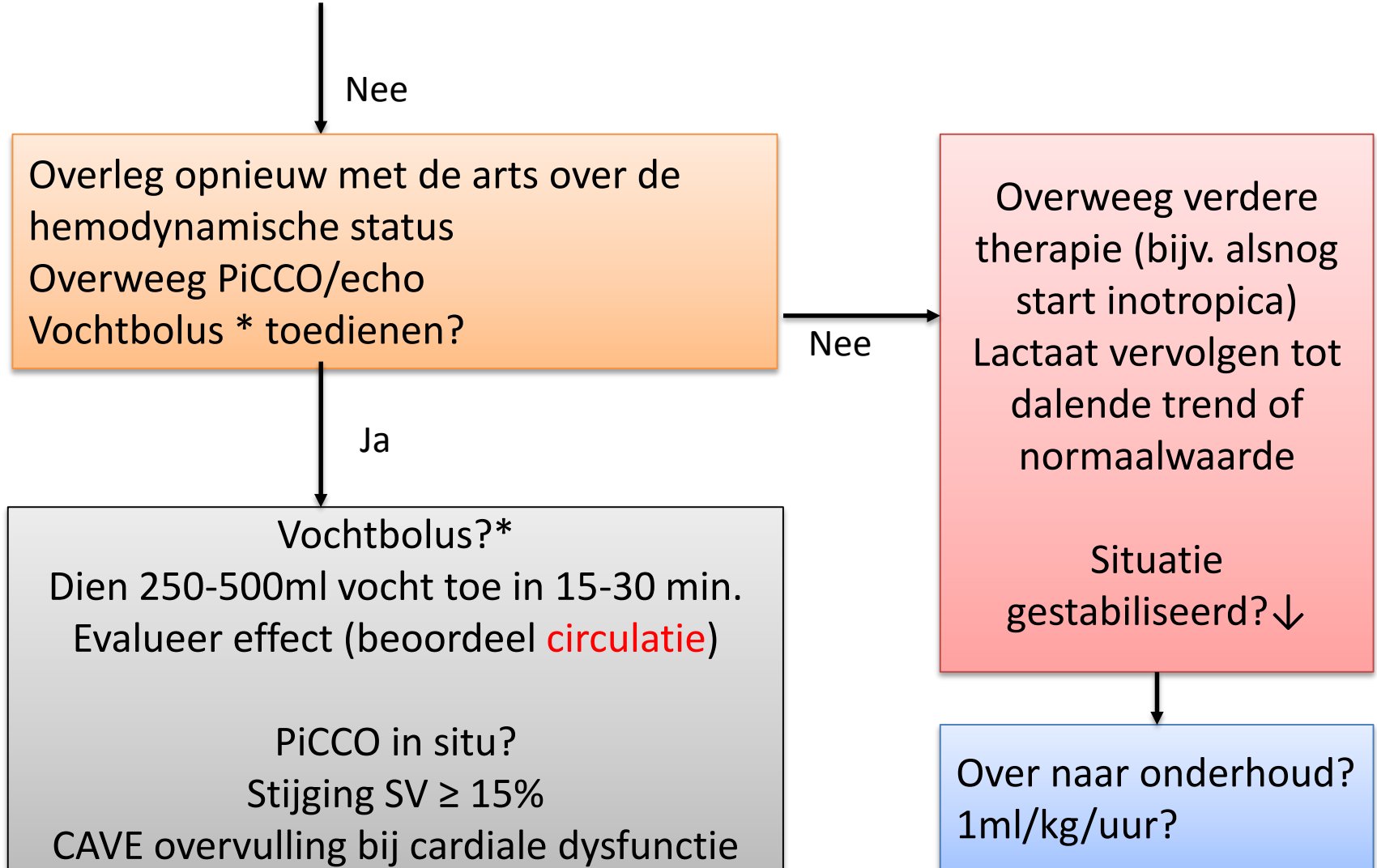
Beoordeel na 60 minuten de actuele hemodynamische status
Neem lab af en overleg met de arts over het vochtbeleid

Diurese ≥ 0.5 ml/kg/uur?
Lactaat dalend?
SCV02 ≥ 70%?
MAP ≥ 65 mmHg?

Ja

Over naar onderhoud?
Vochttoediening 1 ml/kg/uur (incl. alle (par)enteralia)

Check

Doelstelling

Onderzoeken of het gebruik van het nieuwe vochtprotocol leidt tot een afname van de positieve vochtbalansen na 72 uur opname

Hoofdvraag

Leidt implementatie van het vochtprotocol tot een afname van de positieve vochtbalansen na 72 uur bij patiënten op de Intensive Care van het Antonius in Sneek?

Methode

Retrospectieve, observationele single-centre studie
In de periode van 1 maart tot en met 1 juni

Controlegroep: 2018

Interventiegroep: 2019

Groepen werden geanalyseerd en vergeleken op de
vochtbalans na 24 uur, 48 uur en 72 uur

Ook gekeken naar het effect op variabelen:

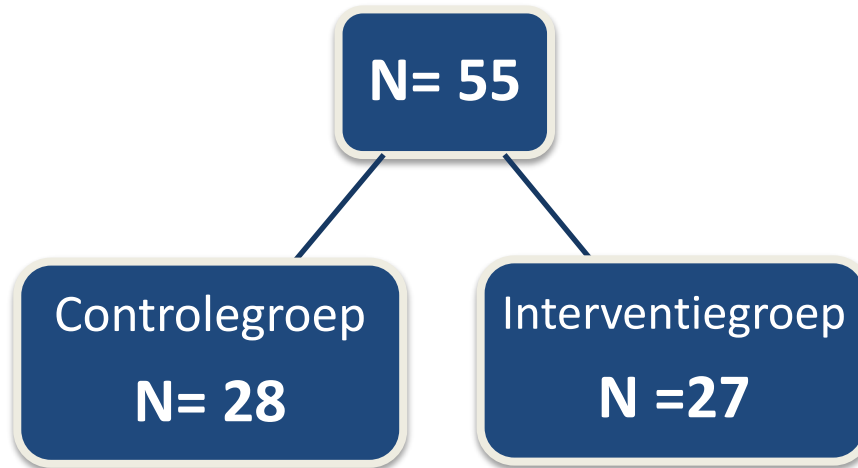
- Hartfrequentie, de gemiddelde bloeddruk (MAP)
- Lactaat, ureum, kreatinine, eGFR

Inclusiecriteria

Alle Intensive Care patiënten die:

- Ouder zijn dan 18 jaar
- Langer zijn opgenomen dan 72 uur

Statistische analyse

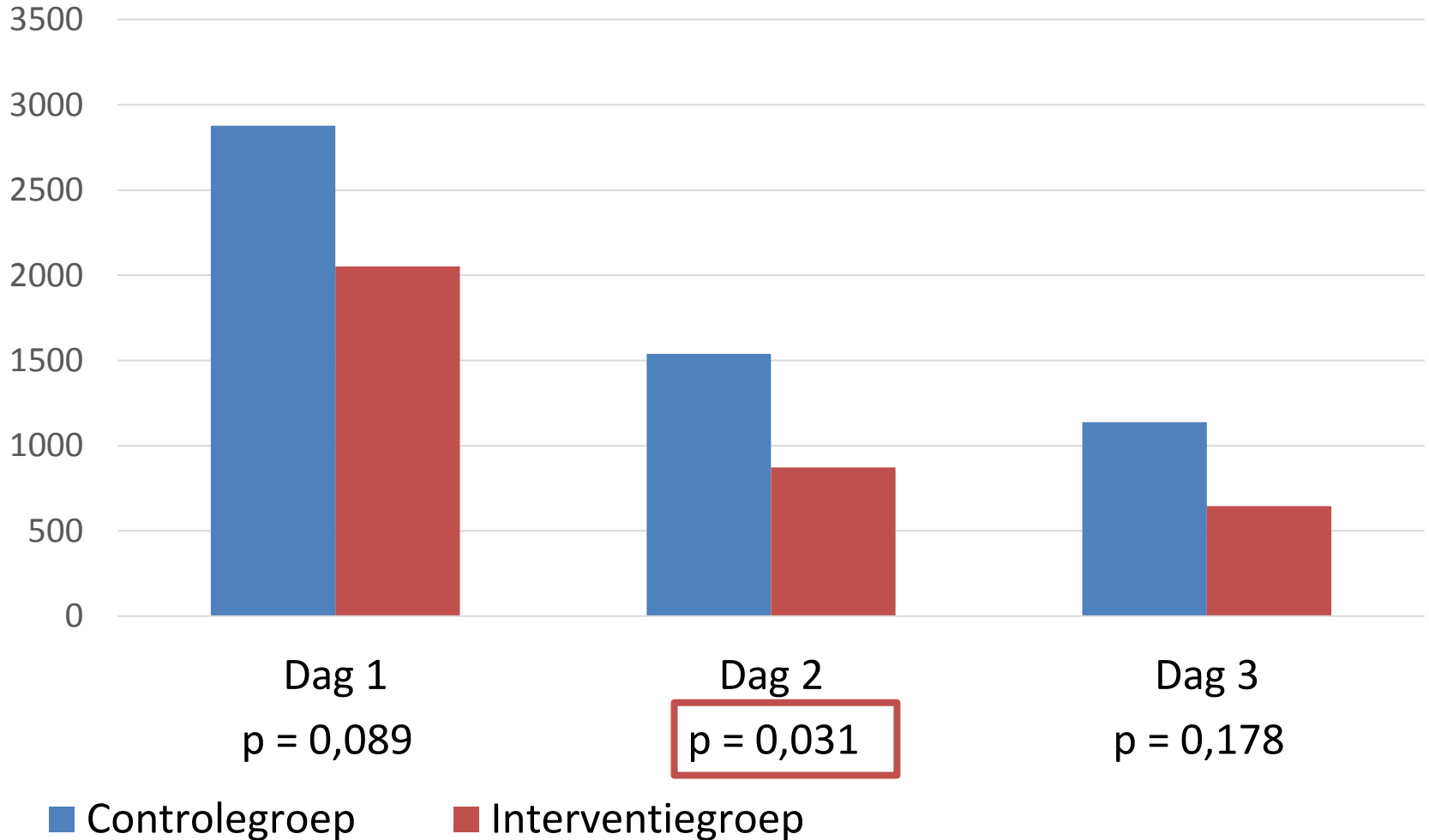
- SPSS en Excel
- P-waarde $\leq 0,05$ statistisch significant

Basiskarakteristieken

	Controlegroep	Interventiegroep	P-waarde
	N=28	N=27	
Mannen (%)	17 (61%)	16 (59%)	
Vrouwen (%)	11 (39%)	11 (41 %)	
Leeftijd	75 jaar ($\pm 8,4$)	71 jaar ($\pm 17,8$)	0,538
Gewicht	72 kg ($\pm 15,6$)	85 kg (± 17)	0,081
APACHE IV score	88 (± 30)	84 (± 25)	0,953
Opname diagnose			
Pneumonie	8	7	
Sepsis	6	5	
Bronchitis	4	2	
Hartfalen	2	0	
Cardiac arrest	1	1	
Renaal falen	0	3	
Chirurgisch	2	4	
Overig	5	5	

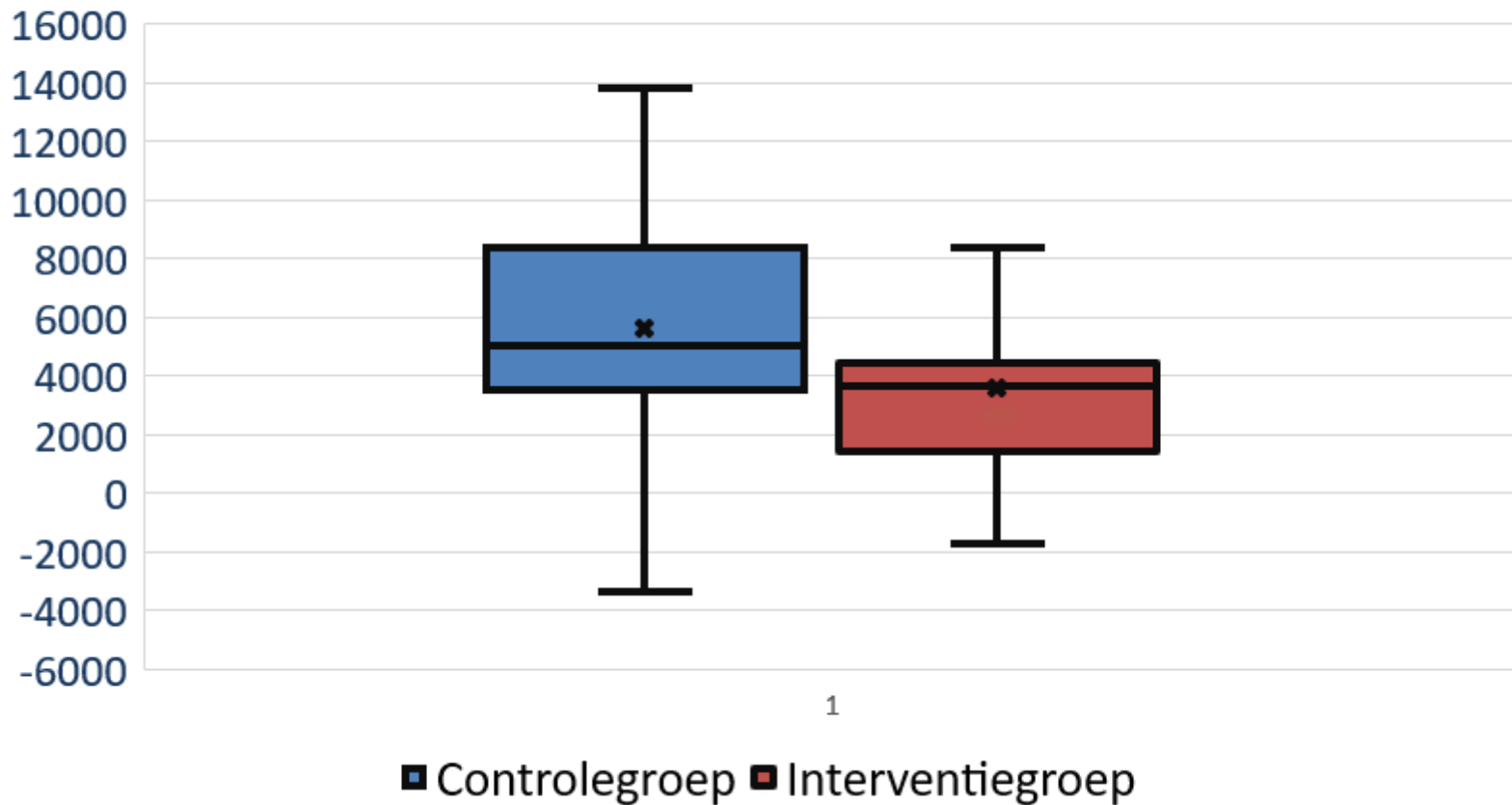
Resultaten (1)

Gemiddelde vochtbalans

Resultaten (2)

Cumulatieve vochtbalans na 72 uur

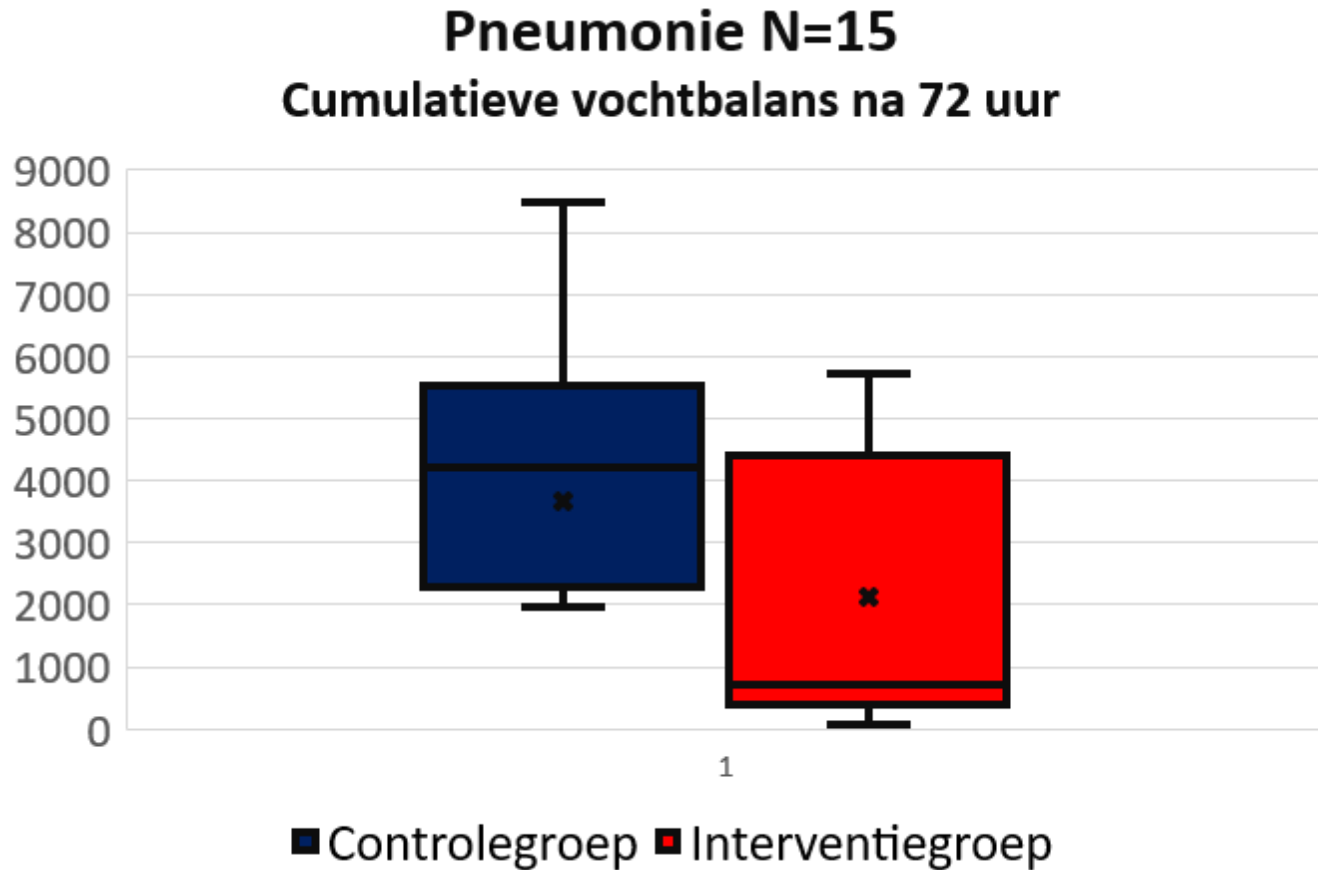

+ 5599 ml vs. + 3530 ml

$p = 0,015$

Vershil van -2069 ml

Overige resultaten

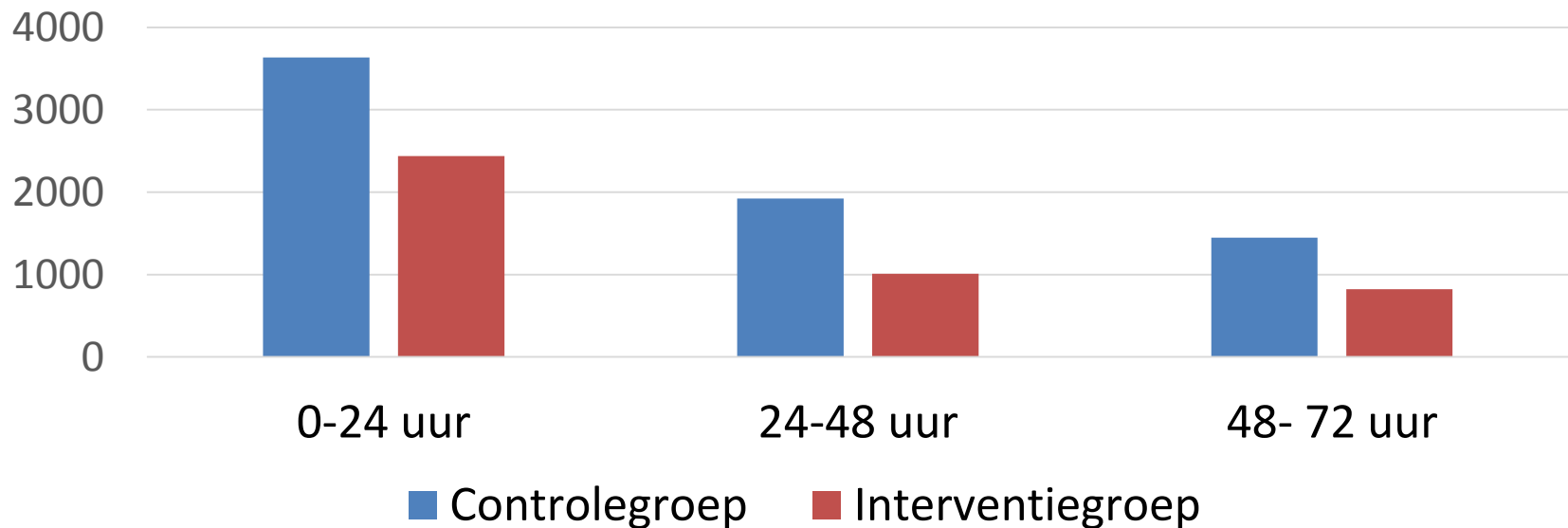

+ 3635 ml vs. + 2107 ml $p = 0,165$

Verskil van - 1528 ml

Overige resultaten

Sepsis N=11 Cumulatieve vochtbalans na 72 uur

+ 6946 ml vs. 4132 ml $p = 0,991$

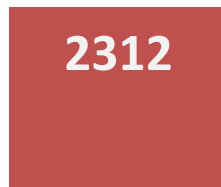
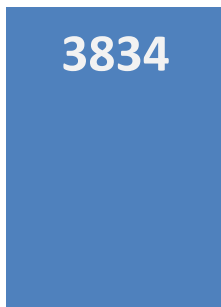
Verschil van -2814 ml

Cumulatieve vochtbalans na 72 uur opname

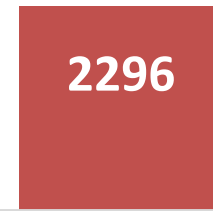
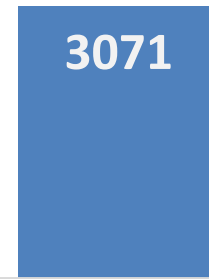
■ Controlegroep ■ Interventiegroep

APACHE IV <60 (N=7)

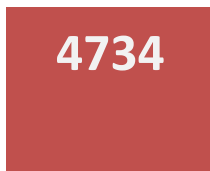
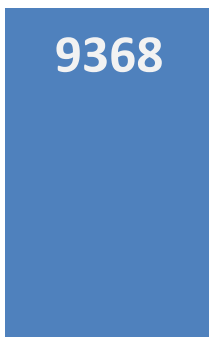
p = 0,548

APACHE IV 60-90 (N=29)

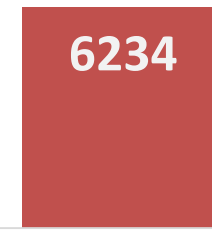
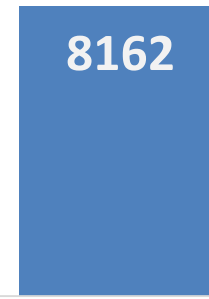
p = 0,169

APACHE IV 90-120 (N=14)

p = 0,019

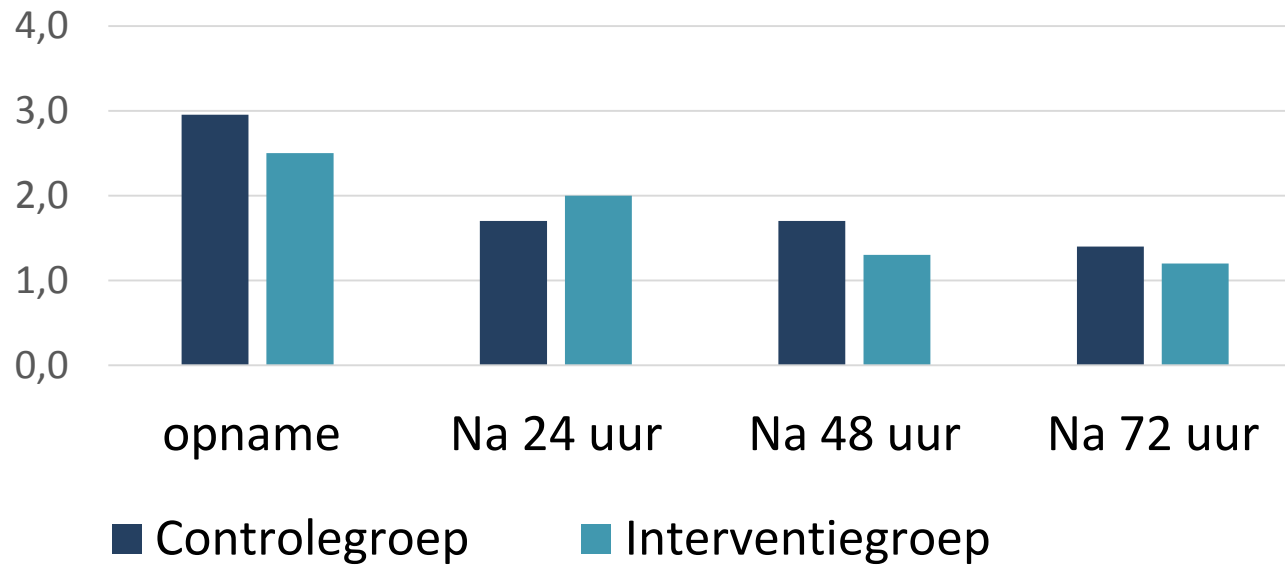
APACHE IV 120 > (N=5)

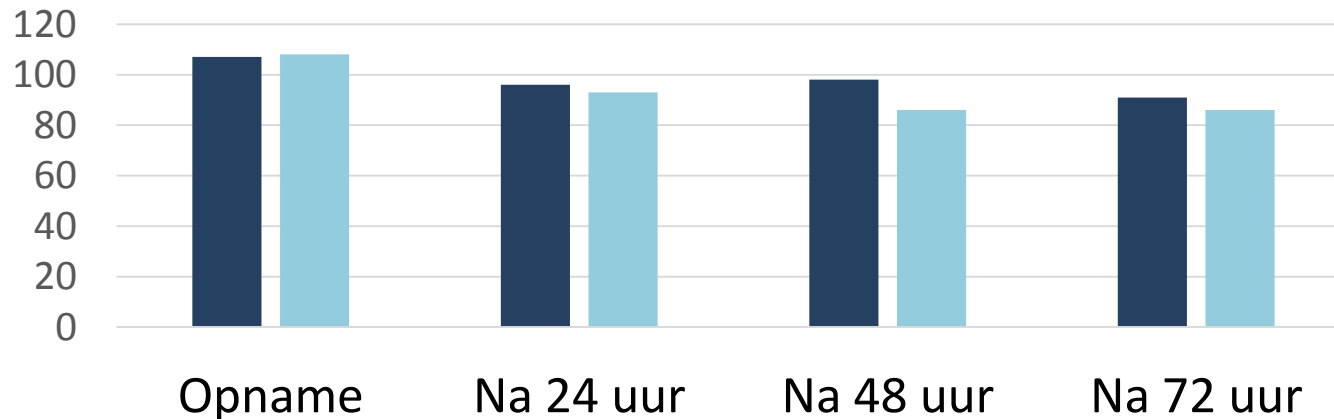
p = 0,688

Overige resultaten *variabelen*

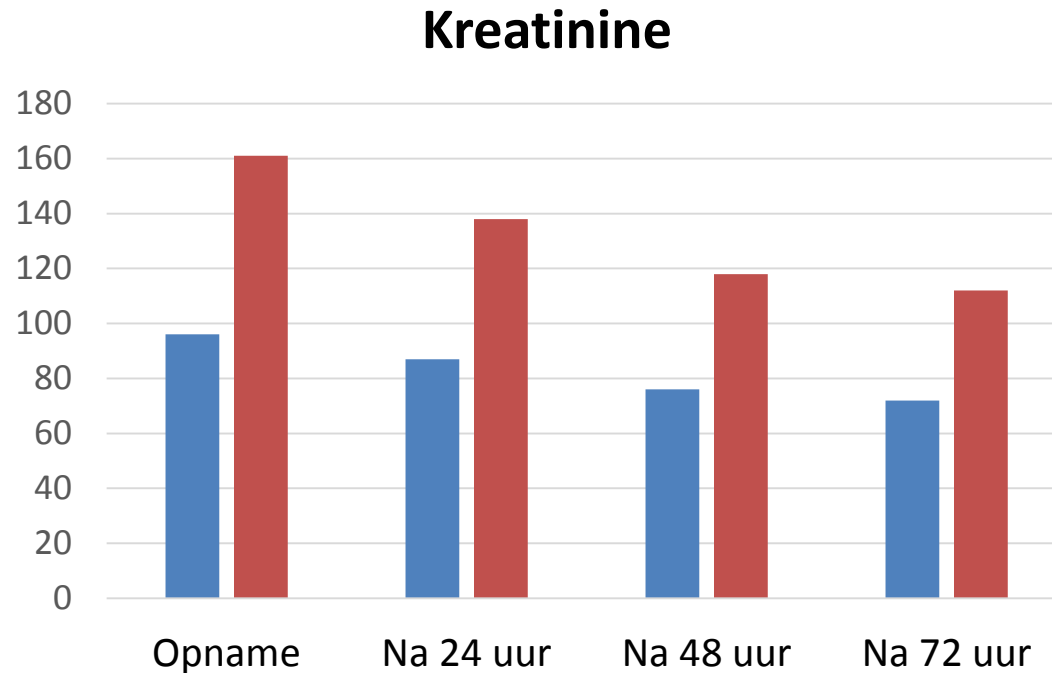
Lactaat

Hartfrequentie

Overige resultaten

Bij opname was de nierfunctie significant slechter in de interventiegroep

Dit verschil persisteerde ook na 72 uur opname

Overige resultaten

Ligduur, beademingsduur en mortaliteit

	Controlegroep	Interventiegroep
Gemiddelde ligduur in dagen	8,2	8,1
Gemiddelde beademingsduur in dagen	6,2	5,1

	Controlegroep	Interventiegroep	P-waarde
28 dagen mortaliteit	7 (25%)	4 (14,8%)	0,350

Discussie

- Omvang patiëntenpopulatie
- Gebruik fluid responsiveness test
- Vochttoediening voor IC opname
- Mogelijke invloed bewustwording op resultaten

Conclusies

- Gebruik vochtprotocol heeft geleid tot een significante vermindering van de cumulatieve vochtbalans na 72 uur opname
- Gebruik vochtprotocol heeft geleid tot meer bewustwording, inzicht en uniformiteit bij toediening van vocht
- 28 dagen mortaliteit is lager in de interventiegroep (niet significant)

Aanbevelingen..

- Het protocol blijven gebruiken en optimaliseren
- Herhaling van dit onderzoek op een grotere schaal is nodig om de consistentie van het effect te beoordelen en uitspraken te kunnen doen over de effecten op andere parameters

..In de rol van Circulation Practitioner

- Deskundigheidsbevordering doormiddel van scholing, bedside teaching & coaching
- Bekijken hoe er ziekenhuisbreed wordt omgegaan met de toediening van vocht
- Samenwerking en beleid Practitioners

Rol Circulation Practitioner

CPNed
Circulation Practitioners Nederland

Bron: CPNED

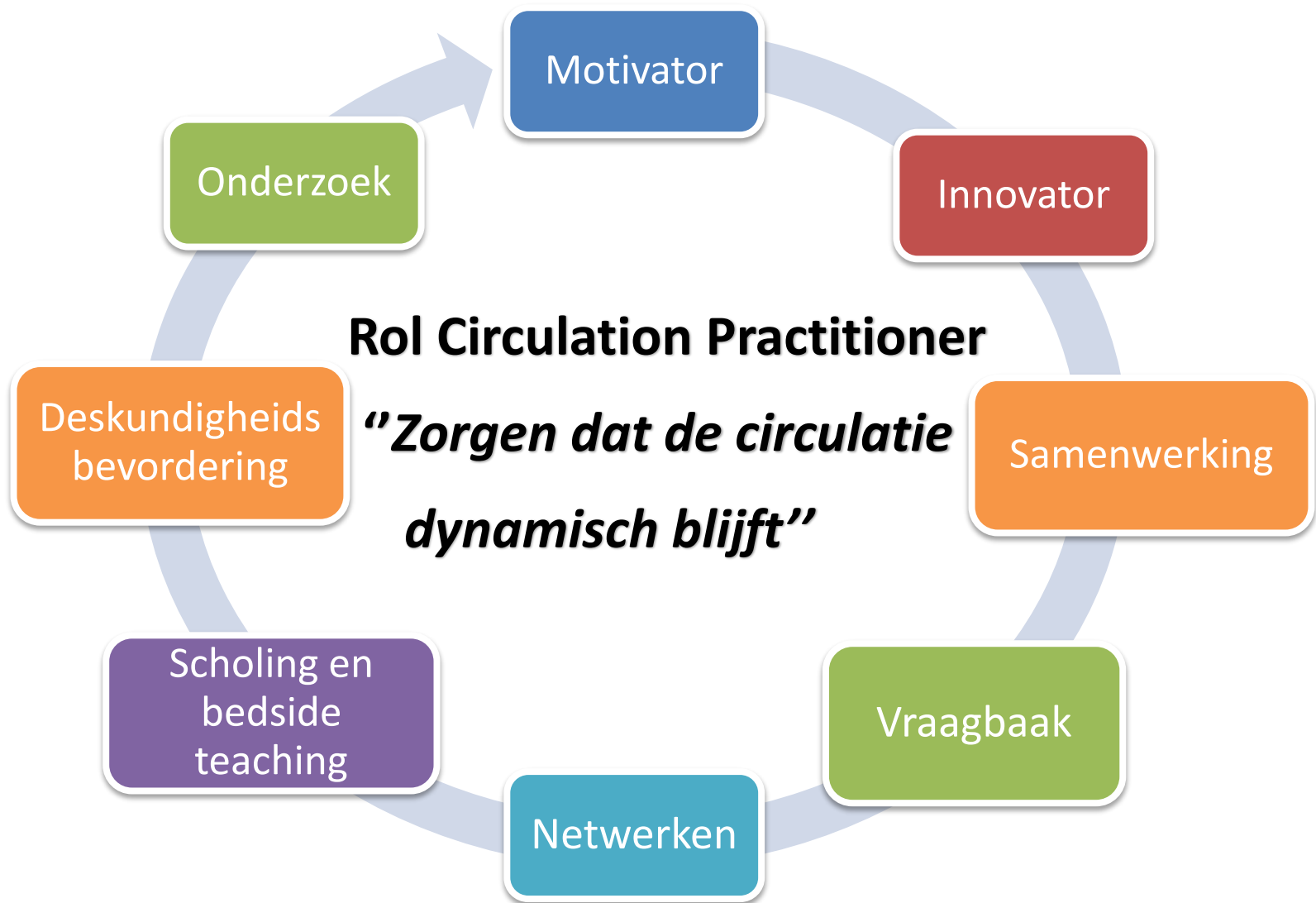
Speerpunten

- Adviesrol en vraagbaak
- Controlerende en evaluerende functie ten aanzien van het ingezette beleid
- Knelpunten signaleren en zorgen voor passende oplossingen
- Voorzitter werkgroep circulatie
- Innovaties en ontwikkelingen volgen en zo nodig en implementeren
- Protocollen betreffende hemodynamiek actueel houden

Bron: resonantrainen.nl

Dankwoord

Antonius ziekenhuis Sneek

Roel Smit

Lotte Reidinga-Saenen

Collega IC-verpleegkundigen

Care training Group

Hans, Rianne & Marian

Vrienden en familie

Janine Boes

Demy van Leusden

Daan Greidanus

Thank
you

Literatuurlijst

1. Cecconi, M., Hofer, C., Teboul, JL. (2015) The FENICE Investigators. ESICM Trial Group Fluid challenges in intensive care: the FENICE study: a global inception cohort study. *Intensive Care Medicine*, 41:1529–1537. doi: 10.1007/s00134-015-3850-x.
2. Claire-Del Granado R., Mehtra RL. (2016). Fluid overload in the ICU: evaluation and management. *BMC Nephrol*, 2;17(1):109. doi: 10.1186/s12882-016-0323-6.
3. Hjortrup, P. B., Haase, N., Bundgaard, H., Thomsen, S. L., ... Winding, R. (2016). Restricting volumes of resuscitation fluid in adults with septic shock after initial management: the CLASSIC randomised, parallel-group, multicentre feasibility trial. *Intensive Care Medicine*, 42: 11, 1695–1705. doi:10.1007/s00134-016-4500-7
4. Neyra, J. A., Li, X., Canepa-Escaro, F., Adams-Huet, B., Toto, R. D., Yee, J., & Hedayati, S. S. (2016). Cumulative Fluid Balance and Mortality in Septic Patients With or Without Acute Kidney Injury and Chronic Kidney Disease. *Critical Care Medicine*, 44(10), 1891–1900. doi:10.1097/ccm.0000000000001835
5. Malbrain, MLNG., Marik, PE., Witters, I., Cordemans, C., Kirkpatrick, AW., Roberts, DJ. (2014). Fluid overload, de-resuscitation, and outcomes in critically ill or injured patients: a systematic review with suggestions for clinical practice. *Anaesthesiology Intensive Ther*, 46:361–380. doi:10,5603/AIT.2014.0060.
6. Malbrain, MLNG., Van Regenmortel, N., Saugel, B., De Tavernier, B., Van Gaal, P., Joannes-Boyau, o., . . . Monnet, X. (2018). Principles of fluid management and stewardship in septic shock: it is time to consider the four D's and the four phases of fluid therapy. *Annals of Intensive Care*, 8:66. doi: 10.1186/s13613-018-0402-x
7. Sakr, Y., Rubatto Birri, P. N., Kotfis, K., Nanchal, R., Shah, B., Kluge, S., ... Vincent, J.-L. (2017). Higher Fluid Balance Increases the Risk of Death From Sepsis. *Critical Care Medicine*, 45(3), 386–394. doi:10.1097/ccm.0000000000002189

Literatuurlijst vervolg

8. Monnet, X., Marik, P., & Teboul, J.-L. (2016). Passive leg raising for predicting fluid responsiveness: a systematic review and meta-analysis. *Intensive Care Medicine*, 42:12, 1935–1947. doi:10.1007/s00134-015-4134-1
9. Agrinier, N., Monnier, A., Argaud, L., Bemer, M., Virion, J.-M., Alleyrat, C., ... Bollaert, P.-E. (2019). Effect of fluid balance control in critically ill patients: Design of the stepped wedge trial POINCARE-2. *Contemporary Clinical Trials*. doi:10.1016/j.cct.2019.06.020
10. Rhodes, A., Evans, L. E., Alhazzani, W., Levy, M. M., Antonelli, M., Ferrer, R., ... & Rochweg, B. (2017). Surviving sepsis campaign: international guidelines for management of sepsis and septic shock: 2016. *Intensive Care Medicine*, 43:3, 304-377.
11. Silversides, J. A., Perner, A., & Malbrain, MLNG. (2019). Liberal versus restrictive fluid therapy in critically ill patients. *Intensive Care Medicine*. doi:10.1007/s00134-019-05713-y
12. Silversides, J. A., Major, E., Ferguson, A. J., Mann, E. E., McAuley, D. F., Marshall, J. C., ... Fan, E. (2016). Conservative fluid management or deresuscitation for patients with sepsis or acute respiratory distress syndrome following the resuscitation phase of critical illness: a systematic review and meta-analysis. *Intensive Care Medicine*, 43:2, 155–170. doi:10.1007/s00134-016-4573-3
13. Vincent, J.-L. (2019). Fluid management in the critically ill. *Kidney International*. doi:10.1016/j.kint.2018.11.047
14. Jozwiak, M., Monnet, X., & Teboul, J.-L. (2018). Prediction of fluid responsiveness in ventilated patients. *Annals of Translational Medicine*, 6:18, 352–352. doi:10.21037/atm.2018.05.03

Bedankt voor de **aandacht!**

